

**Міжнародна науково-
практична конференція**

.....
**International scientific
and practical conference**

16 грудня 2023 р.
м. Чернігів, Україна

.....
December 16, 2023
Chernihiv, Ukraine

**Наука та освіта в умовах
викликів сьогодення**

.....
**Science and education in the
conditions of today's challenges**

Міжнародна
науково-практична
конференція

**Наука та освіта
в умовах викликів
сьогодення**

Матеріали

16 грудня 2023 р.

м. Чернігів, Україна

International
scientific and practical
conference

**Science and education
in the conditions of
today's challenges**

Proceedings

December 16, 2023

Chernihiv, Ukraine

Наука та освіта в умовах викликів сьогодення : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції / Міжнародний гуманітарний дослідницький центр (Чернігів, 16 грудня 2023 р). Research Europe, 2023. 390 с.

До збірника ввійшли матеріали Міжнародної науково-практичної конференції "Наука та освіта в умовах викликів сьогодення", яка відбулася 16 грудня 2023 року. Збірник розрахований на науковців, освітян, студентів, державних службовців, представників бізнесу та широку громадськість.

Робочі мови конференції: українська та англійська.

Публікується в авторській редакції

Матеріали збірника подаються в авторській редакції та публікуються мовою оригіналу. Автори опублікованих матеріалів несуть повну відповідальність за достовірність наведених фактів, власних імен, цитат, статистичних даних, галузевої термінології та іншої інформації.

Відповідно до Закону України "Про авторське право і суміжні права", при використанні наукових ідей та матеріалів цього збірника, посилання на авторів і видання є обов'язковим.

**Research
Europe.org**

IHC INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

© Міжнародний гуманітарний
дослідницький центр, 2023

© Research Europe, 2023

UDC 37

Science and education in the conditions of today's challenges : proceedings of the International scientific and practical conference / International Humanitarian Research Center (Chernihiv, 2023, December 16). Research Europe, 2023. 390 p.

The collection includes the proceedings of the International scientific and practical conference "Science and education in the conditions of today's challenges", which took place on 16th December 2023. The collection is aimed at scientists, educators, students, government officials, business representatives and the wider public.

Working languages of the conference: Ukrainian and English.

Published in the author's edition

The collection's proceedings are presented in the author's edition and published in the original language. The authors of published materials hold complete responsibility for the precision of facts, proper nouns, quotes, statistical data, industry terminology, and other information presented.

According to the Ukrainian Law on Copyright and Related Rights, it is mandatory to cite the authors when using scientific ideas and materials from this collection.

**Research
Europe.org**

IHR INTERNATIONAL
HUMANITARIAN
RESEARCH CENTER

© International Humanitarian
Research Center, 2023

© Research Europe, 2023

Official website: researcheurope.org

Список використаних джерел

1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Управління персоналом. URL: https://pidru4niki.com/158407208551/menedzhment/upravlinnya_personalom (дата звернення: 10.12.2023).
2. Гудзинський О. Д., Судомир С. М., Гуренко Т. О. Управління формування конкурентоспроможного потенціалу підприємств (теоретико-методологічний аспект): монографія. Київ. ІПК ДСЗУ, 2010. 212 с.
3. Стратегія застосування міжнародних стандартів фінансової звітності в Україні: затв. Розпорядженням КМУ від 24.10.2007 р. № 911-р. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/911-2007> (дата звернення: 09.12.2023).
4. Товканець С. А. Професійний розвиток персоналу як чинник конкурентоздатності підприємства в ринкових умовах. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/24206/1/професійний%20розвиток%20персоналу%20як%20чинник%20конкурентоздатності%20%20підприємства%20в%20ринкових%20умовах%20.pdf> (дата звернення: 10.12.2023).
5. Чернушкіна О. О. Мотиваційні засади професійного розвитку персоналу підприємства. *Економічні науки. Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 6 Том 2. С. 85 – 90. URL: http://journals.khnu.km.ua/vestnik/pdf/ekon/pdfbase/2017/2017_6_2/jrn/pdf/17.pdf (дата звернення: 08.12.2023).

Лісовий М. І.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та психології,
Вінницький національний медичний
університет ім. М. І. Пирогова, м. Вінниця

УДК 808.5

ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ЯКОСТІ МОВЛЕННЯ ВИКЛАДАЧА ЗВО

Викладач закладу вищої освіти за змістом своєї професійної діяльності й різноманітністю функціональних обов'язків повинен мати сукупність універсальних якостей: високу професійну, педагогічну, соціально-економічну, комунікативну компетентності, високий рівень професійної та загальної культури. Комунікативна компетентність викладача включає здатність установлювати й підтримувати необхідні контакти зі студентами; певну сукупність мовних знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування.

У процесі викладання педагог як комунікативний лідер організовує обмін інформацією, керує пізнавально-практичною діяльністю, регулює взаємини між студентами. Слово – головний його інструмент – має бути еталоном грамотності,

взірцем високої культури мови. Викладач повинен пам'ятати, що, нехтуючи мовною репутацією, вважаючи культуру своєї мови чимось другорядним, він автоматично переводить себе в розряд некомпетентних людей, а отже, не володіє повною мірою своєю професією.

Культура мовлення педагога є невід'ємною частиною його особистісної та ділової характеристики, важливою умовою професійного успіху. Недостатня мовна культура викладача вищої школи помітно знижує його професійний рейтинг, оскільки мовленнєві огріхи стають мішенню для глузування студентів і колег, що негативно впливає на оцінку діяльності педагога.

Які ж основні вимоги до якості мовлення викладача?

Першою необхідною вимогою до мовлення є правильність, що передбачає дотримання мовних норм у граматиці, слововживанні, вимові, наголошуванні тощо. Викладач повинен прагнути до бездоганної правильності мовлення, а для цього необхідно постійно працювати, вдосконалюючи власну мовленнєву культуру. Помилки у слововживанні, суржик, невиправдане використання діалектних і жаргонних слів, руйнування стійких словосполучень заважають ораторові досягти мети виступу. Найчастіше фіксуються такі порушення: *згідно методики, у відповідності з правилами, співпадати, на протязі експерименту, втрачати свідомість, на рахунок сказаного* та ін.

Давньогрецький письменник, історик, філософ Плутарх вважав, що сила мови полягає в умінні висловити багато чого в небагатьох словах; необхідно не втомити слухачів, але встигнути сказати все потрібне; не сказати більше, ніж хочеш, але повідомити все, що задумано [1]. Мовлення викладача має бути стислим, без непотрібних повторів, зайвої деталізації, слів-паразитів, плеоназмів. Серед основних причин багатослівності можна виділити неясність думки, недостатність словника. До порушень цієї якості мовлення належать такі відхилення від норми: *моя особиста думка, вільна вакансія, значить*.

Наступна обов'язкова якість мови викладача – точність (вживання кожного слова відповідно до його значення, вибір у кожній комунікативній ситуації найбільш вдалих слів). Точність мови завжди пов'язана з ясністю мислення, знанням предмета обговорення, знанням значення слова. Викладачеві необхідно відповідно до стилю висловлювання правильно вибирати слова з синонімічного ряду, чітко розмежовувати пароніми, а для цього точно знати значення слів: *недолік – вада – гандж – огріх – хиба; військовий – воєнний, гамувати – тамувати, дефективний – дефектний, їда – їжа, протязом – на протязі, сердечний – сердешний – серцевий* тощо.

Логічність мовлення ґрунтується на побудові висловлювання (тексту) відповідно до законів логіки. Необхідно також дотримуватися порядку слів у реченні (якщо це не віршована мова, де застосовується інверсія).

Одна з важливих якостей мовлення викладача – багатство – проявляється в різноманітності синонімів, які допомагають уникнути монотонності; у використанні фразеологізмів і крилатих висловів, що надають мовленню особливої виразності; у використанні інтонаційних засобів мови, що допомагають надати мовленню яскравого емоційного забарвлення; в уникненні вживання словесних штампів або їх різновидів – канцеляризмів, які позбавляють мову природної жвавості, виразності, образності, емоційності й індивідуальності стилю, надають йому нейтрального, офіційного та шаблонного значення (наприклад: *восени й узимку* → *"в осінньо-зимовий період"*, *хвилюватися* → *"переживати стан занепокоєння"*, *зголодніти* → *"відчувати потребу в харчуванні"*) [3].

Цілком природна й необхідна для викладача якість мови – емоційність, що допомагає сприйняттю та засвоєнню раціонального змісту мови. Іноді цю якість називають виразністю.

Знання основних якостей мови, володіння мовними засобами, вміння грамотно їх організувати, дотримання мовних норм допомагає викладачеві-оратору досягти поставлених комунікативних цілей у певній мовній ситуації. Досліджуючи проблеми нормалізації мови, лінгвісти відзначають унікальні можливості вищого навчального закладу, визнаючи його величезний потенціал щодо цього. ЗВО має здатність протистояти негативному впливу навколишнього мовного середовища та залучити студентство до цінностей високої культури, що включають і літературну мову. Нині це завдання надзвичайно актуальне. Проте постає правомірне питання: чи готовий сучасний викладач вищої школи до здійснення цієї місії?

Список використаних джерел

1. Афоризми <https://library.vspu.edu.ua/inform/cit.htm>.
2. Кайдалова Л. Г., Щокіна Н. Б., Вахрушева Т. Ю. Педагогічна майстерність викладача. Навчальний посібник https://dspace.nuph.edu.ua/bitstream/123456789/1759/1/Book_%D0%9F%D0%9C%D0%92.pdf.
3. Канцеляризми <https://uk.wikipedia.org/wiki>.
4. Пасинок В. Г. Мовленнєва культура сучасного викладача і студента <file:///C:/Users/38096/Downloads/815317099-1-10-20170605.pdf>.
5. Різуненко Н. Г. Мовлення викладача в професійно-педагогічному спілкуванні <http://acup.poltava.ua/wp-content/uploads/2015/03>.
6. Тимофіїва К. М. Культура мови в закладах освіти <file:///C:/Users/38096/Downloads/135-Article%20Text-230-1-10-20160712.pdf>.